

Облікова картка ДіР

I. Загальні відомості

Державний обліковий номер: 0220U104633

Державний реєстраційний номер: 0120U100665

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 24-12-2020

II. Етап виконання ДіР

Номер етапу: 1

Назва етапу: Розроблення лабораторних адитивних технологій, що об'єднують технології 3D друку, індукційного спікання (IC) та іскро-плазмового спікання (ІПС) для отримання функціональних матеріалів, які задовольняють роботі в екстремальних умовах

Початок етапу: 01.2020

Закінчення етапу: 12.2020

Вид звітнього документа: Проміжний звіт

III. Відомості про виконавця ДіР

Повне найменування юридичної особи (або ПІБ фізичної особи): Інститут проблем матеріалознавства ім. І.М.Францевича Національної академії наук України

Код за ЄДРПОУ: 05416930

Місцезнаходження: вул. Кржижановського, 3, м. Київ, Київська обл., 03142, Україна

Форма власності:

Сфера управління: Національна академія наук України

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

Розмір організації:

Телефон: 380443908751, 380443908757, 380442057901, 380444241524, 380444242271, 380444242131

IV. Відомості про співвиконавців ДіР

V. Відомості про замовника ДіР

Повне найменування юридичної особи (або ПІБ фізичної особи): Національна академія наук України

Код за ЄДРПОУ: 00019270

Місцезнаходження: вул. Володимирська, 54, м. Київ, Київська обл., 01030, Україна

Форма власності:

Сфера управління: Кабінет Міністрів України

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

Розмір організації:

Телефон: 380442350981, 380442262341

VI. Джерела, напрями та обсяги фінансування ДіР

Підстава для проведення ДіР: 34 - договір (замовлення) з центральним органом виконавчої влади, академією наук (головними розпорядниками бюджетних коштів на проведення НДДКР)

Напрямок фінансування: 2.1 - фундаментальні дослідження

Джерела фінансування

7713 - кошти держбюджету

Код програмної класифікації видатків і кредитування (КПКВК): 6541230

Фактичний обсяг фінансування (тис. грн.): 1831.87

VII. Відомості про ДіР

Назва роботи українською:

Розробка адитивних технологій та консолідація керамічних нанокompозитів під впливом зовнішніх електромагнітних полів

Назва роботи англійською:

Development of additive technologies and consolidation of ceramic nanocomposites under the influence of external electromagnetic fields

Реферат українською:

Визначено вихідний склад шихти для отримання радіопрозорої кераміки на основі Si_3N_4 . Розроблено режими механічної обробки вихідних порошків та режими консолідації в умовах іскроплазмового спікання. Встановлено, що інтенсивна механічна дія і домішка Y_2O_3 стимулюють спікання та створюють умови для α -фазового перетворення. Фазове перетворення проходить швидше у композиційній кераміці Si_3N_4 – BN з додаванням Y_2O_3 . Встановлено, що у випадку значної кількості SiO_2 у шихті (до 7%), та його взаємодія з Si_3N_4 під час спікання веде до утворення 20 об.% $\text{Si}_2\text{N}_2\text{O}$, що суттєво стимулює усадку. Визначено стадійність консолідації та запропоновано механізми ущільнення. Встановлено, що додавання BN позитивно впливає на діелектричні властивості матеріалу через зменшення значень діелектричної проникності і діелектричних втрат. При його додаванні закономірно зменшується густина композиту. Вивчено залежності діелектричних властивостей від складу та структури консолідованої кераміки. Досліджено механічні властивості в залежності від складу отриманих композитів та температури випробування на згин. Композит на основі α - Si_3N_4 (St) показав міцність 1000 МПа ($T=20$ °C) та 400 МПа (1400 °C), тріщиностійкість на рівні 5,5 МПа·м^{1/2}. Встановлені закономірності синтезу MAX – фази Ti_3SiC_2 в системах SiC–Ti та SiC–Ti–C. Досліджено вплив температури на ущільнення та формування механічних характеристик. Максимальна густина досягається при температурі 1520 °C. Питомий опір становить $2,7 \cdot 10^{-6}$ Ом м. Гаряче пресування сприяє досягненню більш високої густини та механічних властивостей. Твердість досягає 14,4 ГПа, а тріщиностійкість зростає до 10,5 МПа м^{1/2} за рахунок зміни фазового складу, що супроводжується розпадом MAX-фази і зростанням фаз карбіду та силіциду титану. Встановлено, що матеріали на основі нанорозмірного порошку твердого розчину вуглецю в SiC з вмістом MAX-фази Ti_3SiC_2 від 3 до 50 % мають електропровідність, однак потребують захисної атмосфери або вакууму для досліджень процесів їх кон

Реферат англійською:

The initial composition of the mixtures for obtaining transparent Si_3N_4 -based ceramics has been determined. Modes of mechanical processing of initial powders and modes of consolidation under the spark plasma sintering conditions have been developed. It was established that intense mechanical activation and doping with Y_2O_3 stimulate sintering and create conditions of α -phase transformation. Phase transformation was found to be faster in Si_3N_4 – BN composite ceramics doped with Y_2O_3 . It was found that in the case of a significant amount of SiO_2 (up to 7%), and its interaction with Si_3N_4 during sintering leads to the formation of 20 vol.% $\text{Si}_2\text{N}_2\text{O}$, which significantly stimulates shrinkage. The stages of consolidation were determined and the mechanisms of compaction been proposed. It was established that the addition of BN decreased the ceramic density, enhanced the dielectric characteristics of the material due to decreasing of both the dielectric constant and dielectric loss. The influence of ceramics structure on the mechanical properties and dielectric characteristics has been studied. The composite based on α - Si_3N_4 (St) showed strength 1000 MPa ($T = 20$ °C) and 400 MPa (1400 °C), fracture toughness of about 5.5 MPa · m^{1/2}. The MAX-phase Ti_3SiC_2 in SiC–Ti and SiC–Ti–C systems synthesis conditions were established. The influence of temperature on consolidation and formation of mechanical characteristics were studied. The ceramic with maximum density was consolidated at 1520 °C, the specific resistivity was $2.7 \cdot 10^{-6}$ Ohm m. Hot pressing contributes to a higher density and mechanical properties. The hardness reached 14.4 GPa, and

the fracture toughness increased to 10.5 MPa m^{1/2} due to the change of phase composition, which is accompanied with the MAX phase decomposition and the growth of titanium carbide and silicide. It was found that materials based on nanosized powder of solid solution of carbon in SiC with a content of MAX phase Ti₃SiC₂ of 3 to 50% showed el

Індекс УДК: 621.762.5, 621.002.3;663.016:666.665;663.013:661.571

Коди тематичних рубрик: 53.03.11.31, 55.09.35.27

Керівники роботи

Власне Прізвище Ім'я По-батькові: Рагуля Андрій Володимирович

Науковий ступінь: д. т. н.

Вчене звання: член-кор.

Ідентифікатор ORCID ID:

Додаткова інформація:

VIII. Наукова (науково-технічна) продукція (НТП)

Назва НТП українською: дослідні зразки для механічних та радіотехнічних вимірювань

Назва НТП англійською: spesiments for testing of mechanical and dielectric characteristics

НТП, яку передбачалося створити:

Причини, через які НТП не було створено:

Отримані результати: Матеріали

Галузь застосування: М.72.19. – Дослідження й експериментальні розробки у сфері інших природничих і технічних наук

Реєстраційний номер картки технології:

Опис НТП: отримано композиційну кераміку Si₃N₄ з міцністю на згин 1000 МПа (T=20 C) та 400 МПа (1400 C), тріщиностійкістю на рівні 5,5 МПа·м^{1/2}. Діелектрична проникність кераміки складає 3,8, тангенс діелектричних втрат <0,001.

Соціально-економічна спрямованість НТП: Створення принципово нової продукції (матеріалів, технологій тощо) для забезпечення експортного потенціалу та заміщенню імпорту

Вплив НТП на довкілля:

Впровадження НТП: Не впроваджено

Практична реалізація НТП

Початок етапу: 01.2020

Закінчення етапу: 12.2020

Споживачі продукції:

Перспективні ринки:

Характер співробітництва з інвестором

Потрібний обсяг інвестицій, тис. грн.:

Права, що надаються інвестору після завершення роботи: Права не надаються

Наявність бізнес-плану: Ні

Техніко-економічне обґрунтування: Ні

Потенціальний обсяг продажу, тис. грн.:

Очікуваний термін окупності (років):

Додаткова інформація:

IX. Бібліографічний опис

Х. Заключні відомості

Керівник юридичної особи

Солонін Юрій Михайлович

д. ф.-м. н., 01.04.07

Перелік осіб-виконавців

Іванченко Сергій Едуардович

Іценко Анатолій Іванович

(к. т. н.)

Барановський Дмитро Іванович

Бондаренко Сергій Олексійович

Бородянська Ганна Юліївна

(к. ф.-м. н., 01.04.07)

Гавриш Анатолій Опанасович

Гадзира Микола Пилипович

(д.т.н., 05.02.01)

Галямін Володимир Борисович

Давидчук Надія Костянтинівна

(к. т. н.)

Дерій Андрій Іванович

Дьоміхіна Наталія Владиславівна

Загорний Максим Микитович

(к. х. н.)

Загорний Максим Микитович

(к. х. н.)

Замула Марина Валеріївна

Коваленко Ольга Анатоліївна

Ковальчук Володимир Васильович

(к. х. н.)

Козак Світлана Іванівна

Колесніченко Валерій Григорович

Корнієнко Оксана Анатоліївна

(к. х. н.)

Короп Сергій Миколайович

Коряк Оксана Станіславівна

Кравчук Карина Леонідівна

Кузьменко Людмила Миколаївна

Кутрань Тамара Миколаївна

Кушнір Владислав Володимирович

Лажевський Віктор Опанасович

Лобунець Тетяна Федорівна

Макогон Віктор Анатолійович

Манакіна Діана Михайлівна

Пацуй Віктор Іванович

Петровський Віталій Ярославович
(д. т. н., 05.16.06)

Петухов Олександр Сергійович
(к. ф.-м. н.)

Позній Анатолій Павлович

Похилько Богдан Анатолійович

Пінчук Микита Олександрович

Рагуля Андрій Володимирович
(д.т.н., 05.16.06)

Семенюк Наталія Григорівна

Степаненко Артур Валентинович
(к. т. н.)

Теплюк Олена Вікторівна

Тимошенко Ярослав Григорович

Тищенко Надія Іванівна

Томила Тамара Василівна
(к. ф.-м. н.)

Тулінова Алла Станіславівна

Умерова Сайде Олександрівна
(к. т. н.)

Фатов Ігор Іванович

Широков Олександр Володимирович

Шульженко Володимир Якович

Юрченко Юрій Васильович

**Відповідальний за підготовку
облікових документів**

Телефон

Реєстратор

Бородянська Ганна Юліївна

+38 (067) 233-22-82

**Керівник відділу УкрІНТЕІ, що є
відповідальним за реєстрацію наукової
діяльності**

